

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства захисту довкілля
та природних ресурсів України

від _____ 2023 року № _____

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ **щодо змісту розроблення регіональних програм з охорони довкілля**

I. Вступ

1. Методичні рекомендації щодо змісту розроблення регіональних програм з охорони довкілля (далі - Методичні рекомендації) розроблені з метою забезпечення уніфікованого підходу до розроблення регіональних програм з охорони довкілля.

2. Методичні рекомендації призначені для використання в роботі структурними підрозділами місцевих державних адміністрацій у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів при розробленні регіональної програми з охорони довкілля (далі - Програма).

3. Під час розроблення місцевих екологічних програм виконавчі органи сільських, селищних, міських рад та громадські організації у галузі охорони навколишнього природного середовища можуть використовувати Методичні рекомендації.

4. Методичні рекомендації не встановлюють норм права та не тлумачать їх, і носять рекомендаційний характер.

5. У випадках здійснення стратегічної екологічної оцінки для регіональних програм з охорони довкілля, можуть використовуватися методичні рекомендації, затверджені наказом Міністерства екології та природних ресурсів України» від 10.08.2018 № 296 «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування».

II. Рекомендації до структури Програми

1. Відповідно до Порядку розроблення та виконання державних цільових програм, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106, Програма містить такі розділи:

- 1) паспорт Програми;
- 2) мета Програми;
- 3) визначення проблем, на розв'язання яких спрямована Програма, шляхи і способи їх вирішення;
- 4) завдання і заходи;
- 5) очікувані результати, ефективність Програми;
- 6) обсяги та джерела фінансування;
- 7) координація та контроль за ходом виконання Програми.

2. Структура та зміст регіональних програм з охорони довкілля може змінюватись, враховуючи затверджені порядки розроблення обласних (бюджетних) цільових програм, моніторингу та звітності щодо їх виконання,

якими визначено структуру та зміст програм, встановлено форму паспорта програми, форму переліку завдань і заходів.

3. Назва Програми, відомості про державного замовника, керівника та виконавців програми, строк та етапи виконання, прогнозні обсяги та джерела фінансування зазначаються у паспорті Програми відповідно до форми, наведеної у додатку 1 до цих Методичних рекомендацій.

III. Визначення мети Програми

1. Загальною метою Програми є здійснення природоохоронних заходів (заходів у галузі охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів), в тому числі в рамках повоєнного відновлення, запобігання негативним наслідкам для довкілля та ліквідація таких наслідків.

2. Мету Програми рекомендується деталізувати (конкретизувати), шляхом визначення узагальнених стратегічних цілей за напрямками реалізації Програми. До рекомендованих основних напрямів виконання Програми відносяться:

- 1) кліматична політика: пом'якшення та адаптація до зміни клімату;
- 2) запобігання промислового забрудненню та охорона атмосферного повітря;
- 3) ефективне управління відходами;
- 4) збалансоване використання природних ресурсів у регіонах;
- 5) збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів;
- 6) ефективне державне управління у сфері охорони довкілля та природокористування.

3. Зазначають середньо- і довгострокові цілі здійснення дій та заходів, що пропонуються у програмі для розв'язання проблеми (проблем), за кожним напрямом виконання Програми окремо.

4. Рекомендується інтегрувати до Програми середньо- та довгострокові цілі з Національного плану відновлення України від наслідків російської збройної агресії, а також з пріоритетних напрямків державної екологічної політики, визначених у законодавстві та програмі діяльності Кабінету Міністрів України.

5. Зазначені цілі можуть доповнюватися цілями, спрямованими на розв'язання специфічних регіональних екологічних проблем, в тому числі що виникли внаслідок російської збройної агресії, або визначеними у програмних документах з відновлення та відбудови регіону після війни.

6. Цілі мають бути такими, щоб:

їх можна було досягнути за період (строк) виконання Програми;
за кожною з цілей можна було визначити (обґрунтувати) вимірювані показники для оцінювання прогресу у досягненні цілі, а також для контролю за станом виконання Програми (для моніторингу реалізації Програми).

7. Приклади стратегічних цілей:

інтеграція кліматичних цілей в інші сектори (галузі) економіки та у регіональний розвиток, інтеграція екологічної та кліматичної складової до процесу повоєнного відновлення у регіонах;

посилення спроможності місцевих органів виконавчої влади до розроблення та здійснення заходів із пом'якшення та адаптації до зміни клімату;

ефективне управління побутовими відходами, небезпечними відходами;

розвиток інфраструктури управління відходами;

зменшення (подолання) ризиків для екологічної безпеки, спричинених російською збройною агресією;

вивчення впливу бойових дій на стан екосистем, в тому числі лісових, стан популяції тварин, вплив мінного забруднення на екосистему;

зниження та запобігання забрудненню довкілля;

охорона та збалансоване використання земель (земельних ресурсів) та ґрунтів, забезпечення їх належної якості;

охорона та збалансоване використання водних об'єктів та забезпечення належної якості водних ресурсів;

збереження, відтворення та невиснажливе використання біологічного та ландшафтного різноманіття, відновлення антропогенно змінених природних ландшафтів та їх збалансування, створення і відновлення сіножатей та пасовищ, збільшення площ природних екосистем;

відновлення та розвиток природно-заповідного фонду, інших природоохоронних територій та об'єктів;

відновлення екосистем, пошкоджених (знищених) внаслідок російської збройної агресії;

відтворення та збалансоване використання лісів, створення нових та реконструкція існуючих полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень;

розбудова системи моніторингу довкілля на регіональному рівні (за виключенням державного моніторингу вод та у сфері охорони атмосферного повітря, для здійснення яких затверджується окрема програма);

посилення інституційної спроможності державного управління у галузі охорони довкілля та сталого природокористування на регіональному рівні, шляхом цифровізації;

досягнення європейських стандартів державного управління у галузі охорони довкілля;

оцінка шкоди та збитків довкіллю, завданих внаслідок російської збройної агресії, та потреб на відновлення довкілля та інженерних об'єктів у галузі охорони довкілля, що постраждали внаслідок бойових дій;

формування/відновлення безпечного для людини і довкілля середовища в умовах розвитку інвестиційної привабливості регіонів та населених пунктів;

забезпечення прав громадян на доступ до екологічної інформації.

IV. Обґрунтування шляхів і способів розв'язання проблеми (проблем)

1. У розділі інформацію викладають за кожним напрямом окремо.
2. У розділі рекомендується:

за кожним напрямом навести стислу діагностику ключових проблем та визначити проблему (проблеми), на розв'язання якої (яких) спрямовано Програму, з акцентом на проблематику, що виникла або загострилася в регіоні внаслідок збройної агресії російської федерації;

стисло визначити кореневі причини виникнення та загострення проблеми (проблем), у тому числі оцінити вплив війни;

визначити шляхи і способи розв'язання проблеми (в тому числі такі, що вже передбачені чинною державною політикою, стратегічними документами державного планування на момент проведення аналізу) та оптимальний варіант розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів з урахуванням економічного розвитку відповідних галузей промисловості;

охарактеризувати кроссекторальні зв'язки діагностованої проблеми з іншими галузями господарської діяльності, напрямами повоєнного відновлення або соціально-економічного розвитку держави. Наприклад, розв'язання екологічних проблем може бути тісно пов'язано з вирішенням проблем в енергетиці, у сфері управління у галузі промисловості, житлово-комунального господарства, містобудування, земельних відносин.

3. Шляхи та способи розв'язання проблеми визначають на підставі аналізу її кореневих причин, аналізу та порівняння можливих варіантів розв'язання проблеми або сценаріїв досягнення цілі (цілей) за даним напрямом програми та підсумкового обґрунтування оптимального варіанту (сценарію). Враховують наявний позитивний досвід у регіоні та державі, міжнародний досвід та підходи країн-членів ЄС та ін., наявні науково-технічні розробки, попередні техніко-економічні обґрунтування та інженерні вишукування.

Наприклад, розв'язання проблем, а також досягнення цілей у сфері кліматичної політики може здійснюватися шляхом:

інтеграції кліматичних рішень у відновлення та розвиток окремих галузей (енергетика, ЖКГ, промисловість та ін.), інфраструктури, населених пунктів і інших територій, та у відповідні стратегії, програми і плани;

переходу до низьковуглецевого розвитку, скорочення залежності від викопного палива, збільшення частки відновлюваних джерел енергії, а також збільшення поглинання парникових газів;

підвищення енергоефективності, зниження енергоємності економіки регіонів;

імплементції національно визначеного внеску України на регіональному рівні;

зміцнення кліматичної адаптації та стійкості (опірності) до пов'язаних з кліматом ризиків і стихійних лих, на підставі проведеного прогнозування та оцінки ризиків і вразливості;

транскордонного співробітництва із сусідніми країнами-партнерами;

залучення інвестицій, розробки та впровадження технологій або нових методів, організації досліджень та збирання даних та інформації.

4. Характеризуючи проблему та її причини, рекомендується використовувати державні статистичні дані, дані державного обліку у

відповідній сфері, державного моніторингу і контролю за станом довкілля та його забрудненням.

5. Рекомендується уникати формулювання проблем без визначених цілей, завдань та заходів, запропонованих на їх розв'язання.

IV. Визначення завдань і заходів Програми

1. У розділі «Завдання і заходи» визначається перелік завдань і заходів, що пропонується реалізувати в ході виконання Програми і спрямувати на розв'язання проблем та досягнення стратегічних цілей Програми.

2. Завдання та заходи рекомендується пов'язати з відповідними проблемами, стратегічними цілями, що були визначені у Програмі, та згрупувати за напрямками виконання Програми (напрямами реалізації її завдань та заходів).

3. До напрямку «Кліматична політика: пом'якшення та адаптація до зміни клімату» рекомендується включати завдання та заходи, спрямовані на забезпечення на регіональному рівні та рівні територіальних громад:

пом'якшення зміни клімату шляхом скорочення антропогенних викидів, збільшення абсорбції парникових газів та поступового переходу до низьковуглецевого розвитку (наприклад, шляхом збільшення лісових та інших деревних насаджень на довготривалий - від 10 років - період, відновлення водно-болотних угідь, переведення ріллі з деградованими ґрунтами у пасовища або ліси (особливо за рахунок збереження самосійних лісів), ощадливий (нульовий або безплужний) обробіток ґрунту, управління лісами, їхньою віковою або породною структурою з метою більш ефективної абсорбції вуглекислого газу);

адаптації до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків і вразливості, пов'язаних зі зміною клімату, впровадження природоорієнтованих рішень в управління землями (територіями), поверхневими водними об'єктами, зеленими і захисними насадженнями тощо.

11.12.2019 Єврокомісія опублікувала Європейський зелений курс (далі - ЄЗК), чим задекларувала намір зробити Європу першим кліматично нейтральним континентом, визначивши зобов'язання ЄС досягти кліматичної нейтральності до 2050 року. З метою реалізації положень ЄЗК, 9.07.2021 Регламентом Європейського парламенту та Ради 2021/1119 від 30.06.2021 що встановлює основу для досягнення кліматичної нейтральності та вносить зміни до Регламентів (ЄС) № 401/2009 та (ЄС) 2018/1999 («Європейське законодавство про клімат»), був ухвалений Європейський кліматичний закон, який законодавчо закріплює мету Європейського союзу стати кліматично нейтральним до 2050 року та проміжну ціль щодо скорочення чистих викидів парникових газів на щонайменше 55% у порівнянні з рівнем 1990 року до 2030 року.

Україна підписала і ратифікувала Рамкову конвенцію ООН зі зміни клімату, яка є міжнародним екологічним договором, мета якого полягає в

стабілізації концентрації парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускав би небезпечного антропогенного впливу на клімат Землі.

Крім того, включені заходи в напрямок «Кліматична політика: пом'якшення та адаптація до зміни клімату» в ЄС також регулюються Регламентом Європейського Парламенту та Ради 2021/783 від 29.04.2021 про заснування Програми дій із навколишнього середовища та зміни клімату (LIFE) та скасування Регламенту (ЄС) № 1293/2013.

4. В рамках напряму «Запобігання промислового забрудненню та охорона атмосферного повітря» рекомендується включати завдання та заходи, спрямовані на запобігання, зменшення та контроль забруднення, що виникає в результаті промислової діяльності. Крім того, рекомендується включити перелік заходів щодо скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря з метою досягнення найбільшими підприємствами-забруднювачами атмосферного повітря регіону нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин стаціонарних джерел, затверджених у дозволах на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами. Також, у даному розділі рекомендується включати завдання та заходи, спрямовані на ліквідацію завданих пошкоджень промисловості внаслідок повномасштабної російської збройної агресії. Відбудову промисловості України, а саме післявоєнне відновлення об'єктів, які були знищені або зазнали значних руйнувань під час воєнної агресії росії проти України, передбачено здійснювати з урахуванням найкращих доступних технологій та методів управління (далі – НДТМ).

Разом з тим, інформуємо, що в рамках Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони Україна імплементує Директиву Європейського Парламенту та Ради 2010/75/ЄС від 24.11.2010 про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення) (далі - Директива 2010/75/ЄС), з метою створення правових та інституційних передумов для ефективного запобігання, зменшення і контролю промислового забруднення в Україні (стаття 1 Директиви 2010/75/ЄС).

У рамках імплементатії положень Директиви 2010/75/ЄС, обов'язковим є застосування суб'єктами господарювання НДТМ і досягнення встановлених відповідно до них гранично допустимих обсягів забруднення (стаття 14 Директиви 2010/75/ЄС).

Крім того, заходи з даного напряму також визначені Директивою Європейського Парламенту та Ради 2008/50/ЄС від 21.05.2008 про якість атмосферного повітря та чистіше повітря в Європі.

5. В рамках напряму «Ефективне управління відходами» рекомендується включати завдання і заходи, пов'язані із розробленням та виконанням регіональних і місцевих планів управління відходами, досягненням норм екологічної безпеки при здійсненні операцій з небезпечними відходами, модернізації та розширенні інфраструктури управління побутовими відходами та ін. Також передбачається включення завдань та заходів спрямованих на забезпечення хімічної безпеки.

Директиви ЄС в галузі управління відходами спрямовані на збільшення переробки відходів та щоб якомога менше цих відходів потрапило на полігони чи на видалення. Також кожна з Директив спрямована зробити поводження з відходами більш безпечним для довкілля та людини.

Директива Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19.11.2008 про відходи та скасування певних Директив встановлює перелік відходів, класифікацію операцій поводження з відходами, вимоги до поводження з небезпечними відходами, заборону змішування небезпечних відходів, маркування небезпечних відходів, наявність необхідних документів при перевезенні небезпечних відходів через територію країн ЄС.

Крім того, включені заходи в напрямок «Ефективне управління відходами» в ЄС також регулюються:

Директивою Європейського Парламенту та Ради 2018/851/ЄС від 30.05.2018 про внесення змін до Директиви 2008/98/ЄС про відходи;

Директивою Ради 1999/31/ЄС від 26.04.1999 про захоронення відходів;

Директивою Європейського Парламенту та Ради 2006/21/ЄС від 15.03.2006 про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін до Директиви 2004/35/ЄС;

Регламентом Європейського Парламенту та Ради № 1013/2006 від 14.06.2006 про перевезення відходів;

Регламентом Комісії (ЄС) № 1357/2014 від 18.12.2014, що замінює Додаток III до Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС про відходи та скасування окремих директив;

Повідомленням Комісії C/2018/1447 про технічні рекомендації щодо класифікації відходів;

Регламентом Європейського Парламенту та Ради № 1907/2006 від 18.12.2006 щодо реєстрації, оцінки, авторизації та обмеження хімічних речовин (REACH);

Рішення Комісії 2014/955/ЄС від 18.12.2014 про внесення змін до рішення 2000/532/ЄС про перелік відходів відповідно до Директиви 2008/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради.

6. В рамках напряму «Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах» рекомендується включати завдання та заходи з охорони і раціонального використання водних ресурсів (водних об'єктів), лісового фонду, а також земель та ґрунтів.

Включені заходи в напрямок «Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах» в ЄС також регулюються:

Директивою Європейського Парламенту та Ради 2000/60/ЄС від 23.10.2000 про встановлення рамок заходів Співтовариства в галузі водної політики;

Директивою Європейського Парламенту та Ради 2008/56/ЄС від 17.06.2008 про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері екологічної політики щодо морського середовища (Рамкова Директива морської стратегії);

Директивою Ради 91/271/ЄС від 21.05.1991 про очищення міських стічних вод;

Директивою Ради 98/83/ЄС від 03.11.1998 про якість води, призначеної для споживання людиною;

Директивою 91/676 ЄС від 12.12.1991 про захист вод від забруднення, спричиненого нітратами з сільськогосподарських джерел;

Директивою 2007/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23.10.2007 про оцінку та управління ризиками повеней;

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134-р «Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року»;

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1240-р «Про схвалення Морської природоохоронної стратегії України»

Україна є стороною Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням, яка набрала чинності 06.12.1996.

Рішенням Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 20, схвалено представлені Національною аграрною академією наук добровільне національне завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжні заходи щодо досягнення НРДЗ за напрямами «Відновлення зрошення і поліпшення екологомеліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання торфовищ».

7. В рамках напрямку «Збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів» рекомендується включати заходи, спрямовані на підвищення ефективності природоохоронної, науково-дослідної, рекреаційної та культурно-освітньої діяльності в межах природно-заповідного фонду та інших природоохоронних територій та об'єктів, реалізацію природоорієнтованих рішень у господарській діяльності на цих територіях, розширення практичного досвіду з відновлення природних комплексів, екосистем та їхніх корисних функцій (екосистемних послуг), що вони виконують для економіки та суспільства, заходів з реабілітації деградованих та знищених природних комплексів, реабілітації і повернення у природу диких тварин, реінтродукції рослин тощо, здійснення землеустрою земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, в тому числі встановлення в натурі (на місцевості) його територій та об'єктів.

Існують міжнародні природоохоронні конвенції й угоди, прийняті в Європі, і в яких Україна є Стороною (Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин, Конвенція про охорону біологічного різноманіття, Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі, Угода про збереження популяцій європейських кажанів; Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів, Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану). У зв'язку з набуттям Україною статусу країни-кандидата до вступу до ЄС доцільно також враховувати природоохоронні акти права ЄС (Директива ЄС від 02.04.1979 № 74/409/ЄЕС про збереження диких птахів і Директива ЄС від 21.05.1992 № 92/43/ЄЕС про збереження природних середовищ існування і дикої фауни і флори).

В Структурі Європейського Зеленого курсу прийнято спеціальну Стратегію збереження біорізноманіття. При розробці регіональних програм охорони довкілля ознайомитись з запропонованим планом відновлення біорізноманіття (додаток 8).

8. В рамках напряму «Ефективне державне управління у сфері охорони довкілля та природокористування» рекомендується включати завдання та заходи, пов'язані з удосконаленням реалізації державного управління на регіональному рівні, цифровізації природоохоронної галузі та її електронних послуг (сервісів) у сфері захисту навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, підвищення ефективності державної системи моніторингу довкілля на регіональному рівні (за виключенням державного моніторингу у сфері охорони атмосферного повітря, для здійснення якого затверджується окрема програма), організації регіональних центрів моніторингу довкілля, запровадження та ведення баз даних, відкритих даних у межах компетенції місцевих органів виконавчої влади у природоохоронній галузі, розвитку наукових (науково-технічних) і програмних засобів для прийняття ефективних управлінських рішень у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля, стратегічної екологічної оцінки (наприклад, засобів для інтеграції геоінформаційних систем, технологій дистанційного зондування Землі, математичного моделювання впливу та наслідків, оцінки екологічних ризиків та розвитку відповідних наукових досліджень / інженерних розробок, спрямованих на виконання цього завдання на регіональному рівні), обґрунтування гранично допустимих викидів, моделювання і прогнозування стану і забруднення довкілля, екологічних ризиків. Також, у цьому напрямі можуть передбачатися заходи з екологічної освіти та навчання, підвищення кваліфікації у галузі, розвитку екологічної науки для задоволення інформаційних потреб державного природоохоронного управління, забезпечення відкритого доступу громадськості до екологічної інформації.

Крім того, пропонується включати заходи щодо вивчення впливу бойових дій на стан екосистем, в тому числі лісових, стан популяції тварин, вплив мінного забруднення на екосистему.

Включені заходи в напрямок «Ефективне державне управління у сфері охорони довкілля та природокористування» в країнах ЄС також регулюються:

Конвенцією про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція);

Директивою Європейського Парламенту та Ради 2003/35/ЄС від 26.05.2003, що передбачає участь громадськості у розробці певних планів і програм, що стосуються довкілля, і вносить зміни щодо участі громадськості та доступу до правосуддя в Директивах Ради 85/337/ЄС та 96/61/ЄС - Заява Комісії;

Директивою Європейського Парламенту та Ради 2001/42/ЄС від 27.06.2001 про оцінку впливу певних планів і програм на навколишнє середовище.

9. Приклади завдань та заходів, які може бути інтегровано до регіональних програм з охорони довкілля, наведені у додатку 2 до цих Методичних рекомендацій.

10. Завдання та заходи мають бути нерозривно пов'язані з відповідальними виконавцями, строками виконання (за етапами та роками), обсягами та джерелами фінансування (в цілому, у розрізі етапів Програми та по роках).

11. Завдання повинні:

визначатися на досягнення стратегічної цілі(цілей), а також на розв'язання проблем(и) за Напрямом;

деталізувати шлях досягнення цілі(цілей) або розв'язання проблеми, відповідно до оптимального варіанту (сценарію), визначеного у попередньому розділі;

викладатися у логічній послідовності, групуватися за етапами виконання Програми (якщо передбачено етапи);

не суперечити одне одному в межах Напрямку та між різними Напрямами в рамках Програми;

включати, з-поміж інших, такі, реалізація яких є необхідною для відповідного Напрямку у воєнний і післявоєнний періоди, для відновлення і відбудови регіону у воєнний і післявоєнний періоди;

враховувати необхідні зміни для подальшої інтеграції України до Європейського Союзу.

12. Рекомендується визначити інші, крім охорони довкілля, сектори (галузі) діяльності та сфери управління, з якими взаємопов'язані завдання за Напрямом, з метою визначення шляхів інтеграції екологічних і кліматичних завдань та цілей у відповідні галузі (сфери) при прийнятті управлінських рішень з регіонального та галузевого розвитку.

13. Далі кожне завдання деталізується через заходи.

Заходи – це організаційні (адміністративні), технічні, господарські та інші дії та види діяльності, які повинні виконати органи влади, підприємства, установи, організації та/або інші суб'єкти з метою здійснення вкладу у досягнення стратегічної цілі (цілей) Програми та її конкретного завдання.

14. Формування заходів Програми рекомендується здійснювати за кожним Напрямом окремо.

15. Заходи:

мають бути пов'язані з визначеними у Програмі Напрямами, цілями, завданнями;

розподіляються за етапами та/або роками;

можуть бути сформульовані у формі проектів (проектних пропозицій для залучення зовнішнього фінансування);

визначені на виконання одного завдання, мають бути між собою пов'язані.

16. Загальні вимоги до завдань та заходів:

узгодженість із загальною рамкою Напрямку;

конкретність та змістовність;

реалістичність;

перехресна узгодженість із іншими секторальними напрямками, планами і програмами щодо відновлення та відбудови регіону після війни, на сферу відповідальності яких такі завдання та заходи мають вплив;

повинні включати зміни до чинних стратегій та програмних документів регіонального розвитку або у разі необхідності - прийняття нових;

слід уникати формулювання завдань та заходів, що не пов'язані із проблемою та стратегічною ціллю, визначеними у Напрямі, або за якими не можливо визначити результати, яких необхідно досягти, і строки їх досягнення.

17. Деякі екологічні проблеми та проблеми кліматичної політики можуть існувати в різних аспектах і бути пов'язаними з кількома Напрямами. У таких випадках, проблему може бути вирішено шляхом визначення та реалізації різних за Напрямами, але узгоджених між собою завдань, в межах специфіки кожного Напряму. Наприклад, проблему вразливості окремих регіонів до наслідків зміни клімату може бути розв'язано шляхом реалізації відповідних завдань та заходів в рамках напрямку «Кліматична політика», «Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах» (реалізація політики щодо водних і земельних ресурсів), а також «Збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів».

18. При складанні переліку необхідних завдань та заходів рекомендується:

інтегрувати до Програми завдання та заходи (проекти) з Національного плану відновлення України від наслідків російської збройної агресії, програми діяльності Кабінету Міністрів України, стратегічних документів державного планування у сфері державної екологічної політики, планів управління річковими басейнами, з урахуванням специфіки регіону та повноважень місцевих органів виконавчої влади у сфері охорони навколишнього природного середовища;

врахувати Цілі Сталого Розвитку від 25.09.2015 №70/1 та Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;

враховувати постанову Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів».

Оскільки питання пом'якшення та адаптації до зміни клімату мають мультидисциплінарний та кроссекторальний характер і, відповідно, завдання та заходи з реалізації кліматичної політики є досить масштабними як за складністю, так і за обсягами фінансування, то вони потребують залучення джерел фінансування поза рамками регіональних екологічних програм. Важливо розглянути варіанти співфінансування з різних джерел, у тому числі фінансовий інструмент Європейського Союзу, спрямований на захист довкілля та кліматичні заходи, - програму ЄС LIFE – Програму дій з довкілля та клімату¹, у відповідності до Закону України «Про ратифікацію Угоди між

¹ Мета програми LIFE ЄС - сприяти переходу до сталої, циркулярної, енергоефективної, заснованої на відновлюваних джерелах енергії, кліматично нейтральної та стійкої економіки з метою захисту, відновлення та

Україною та Європейським Союзом про участь України у Програмі ЄС LIFE - Програмі дій з довкілля та клімату» (коротка довідка про програму наведена у додатку 7 до цих Методичних рекомендацій).

19. Завдання і заходи з виконання Програми рекомендується складати за формою згідно з додатком 4 до цих Методичних рекомендацій.

V. Визначення очікуваних результатів та показників ефективності Програми

1. У розділі «Очікувані результати, ефективність Програми» наводяться кількісні та якісні цільові показники (екологічні, соціально-економічні, техніко-економічні, наукові чи ін.), що свідчать про досягнення стратегічних цілей за напрямками Програми, а також показники, за якими оцінюватиметься екологічна та фінансово-економічна ефективність виконання Програми (стан виконання завдань та ефективність використання коштів).

2. Очікувані результати рекомендується визначити за кожним з Напрямів окремо (по відношенню до кожної із стратегічних цілей), а цільові показники (показники виконання) – за кожним із визначених у Програмі завдань.

3. Цільові показники (показники виконання) повинні бути: вимірюваними, пов'язаними із певним завданням(ми), досяжними за період (строк) виконання Програми, придатними для організації контролю їх виконання (моніторингу реалізації) у процесі державного управління.

4. До цільових показників (показників виконання) слід включати такі, за якими можна отримати достовірні дані про вихідний (базовий) стан до початку виконання Програми: зведені державні статистичні дані, дані державного обліку, паспортизації, моніторингу та контролю у природоохоронній галузі, податкової та іншої фінансової звітності тощо за найближчий звітний період (періоди), а також кількісні показники, отримані за підсумками еколого-економічного, технічного, фінансового аналізу, аналізу ризиків тощо, проведених до початку виконання Програми.

5. Приклади цільових показників (показників виконання) наведені у додатку 3 до цих Методичних рекомендацій.

6. Очікувані результати і показники, яких передбачається досягти, подаються за формою згідно з додатком 5 до цих Методичних рекомендацій;

7. Під час визначення очікуваних результатів та показників ефективності Програми рекомендується врахувати індикатори, у розрізі яких здійснюється збір даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку, затверджені розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку».

VI. Розрахунок обсягів та визначення джерел фінансування Програми

1. У розділі «Обсяги та джерела фінансування» надаються розрахунки необхідних прогностичних обсягів фінансування заходів Програми з різних джерел, з розподілом за роками.

2. До джерел фінансування заходів Програми (далі - джерела фінансування) відносяться бюджетні кошти, в тому числі кошти, що надійшли у порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, позикові (облігаційні позики, банківські кредити), залучені (одержані від інвесторів, донорського фінансування у формі грантів, міжнародної технічної допомоги або ін.), кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, кошти місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, кошти підприємств, установ, організацій та кошти з інших джерел, не заборонених законодавством.

3. За кожним з Напрямів Програми або за кожною з проблем, що потребують вирішення, рекомендується зазначити та обґрунтувати необхідність (або відсутність необхідності) фінансування за рахунок коштів Державного бюджету України.

4. Обґрунтовуються реальні обсяги фінансування Програми за рахунок коштів державного бюджету, на підставі прогнозованих показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків та фінансування на наступні роки, та місцевих бюджетів. Окремо характеризуються прогнозовані обсяги фінансування за рахунок інших джерел (гранти, залучені кредити тощо).

5. Джерела та обсяги фінансування розробляються з урахуванням прогнозів відновлення економічного і соціального розвитку України.

6. Іншими об'єктивними підставами для визначення обсягів необхідного фінансування є:

заплановані витрати на природоохоронні заходи (заходи у галузі охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів);

доцільність та прогнозована ефективність реалізації відповідних заходів, а також результати (підсумки) аналізу їх впливу на відновлення стану довкілля;

оцінка (розрахунок) шкоди, заподіяної довкіллю на регіональному рівні, виконана відповідно до методик, визначених у Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326;

оцінка та аудит збитків, завданих природоохоронній галузі у регіоні, технічного стану її основних фондів, що зазнали пошкоджень/руйнувань, внаслідок російської збройної агресії.

7. Форму, за якою подається інформація щодо обсягів та джерел фінансування заходів Програми, наведено у додатку 6 до цих Методичних рекомендацій.

VII. Координація та контроль за ходом виконання Програми

1. У розділі рекомендується визначити порядок і строки звітування про стан виконання заходів, визначених згідно з Програмою.

2. Після заслуховування звіту (щорічного, проміжного, заключного) про виконання регіональної програми з охорони довкілля відповідною радою, рекомендується, щоб структурний підрозділ місцевої державної адміністрації поінформував Міндовкілля та громадськість будь-яким із доступних способів про опублікування звіту або інші шляхи доступу до звіту (інформації у звіті).

**Заступник директора Департаменту
запобігання промисловому забрудненню
та кліматичної політики –
начальник Управління
запобігання промисловому забрудненню**

 Руслана КОРЕЦЬКА

Додаток 1
до Методичних рекомендацій з
розроблення регіональних програм з
охорони довкілля (пункт 3 розділу II)

ПАСПОРТ
програми охорони довкілля _____ області

1.	Ініціатор розроблення програми	Департамент (управління) до повноважень, яких відноситься питання екології облдержадміністрації
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади/органу місцевого самоврядування про ініціювання розроблення програми	
3.	Дата, номер і назва розпорядчого документа про схвалення проекту програми/змін до програми	
4.	Розробник програми	
5.	Співрозробники програми	Районні державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад
6.	Головний розпорядник коштів	
6.1.	Відповідальний виконавець програми	
7.	Учасники програми (співвиконавець)	Департамент (управління) до повноважень, яких відноситься питання екології облдержадміністрації, районні державні адміністрації, сільські, селищні, міські територіальні громади або органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, громадські організації та ін.
8.	Термін реалізації програми	
9.	Перелік бюджетів, які беруть участь у виконанні програми (для комплексних програм)	Бюджетні кошти, в тому числі кошти, що надійшли у порядку відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, позикові (облігаційні позики, банківські кредити), залучені (одержані від інвесторів, донорського фінансування у формі грантів, міжнародної технічної допомоги або ін.), кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища та бюджету розвитку, кошти місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, кошти підприємств, установ, організацій та інші кошти, що не заборонені законодавством.
10.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програми, всього, у тому числі:	
10.1.	коштів державного бюджету	
	коштів обласного бюджету	
	коштів інших місцевих бюджетів	
	коштів інших джерел	

**ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ ТА ЗАХОДІВ,
що можуть бути інтегровані до регіональних програм з охорони довкілля**
(перелік не є вичерпним)

Приклади заходів	
1	2
<p>Напрямок 1: Кліматична політика: пом'якшення та адаптація до зміни клімату</p> <p>Здійснення оцінки ризиків та вразливості соціально-економічних секторів та компонентів природного середовища до зміни клімату, на підставі методичних рекомендацій, розроблених Міндовкілля;</p> <p>здійснення оцінки ризиків та вразливості населених пунктів до зміни клімату;</p> <p>прийняття місцевих планів з адаптації до зміни клімату на рівні регіонів, а також міст, селищ і сіл, на підставі проведеної оцінки ризиків та вразливості до зміни клімату;</p> <p>впровадження заходів та проектів у відповідності до прийнятого Оновленого національно визначеного внеску України;</p>	<p>Розробка та реалізація регіональних та місцевих програм забезпечення енергоефективності відповідно до цілей Національного плану дій з енергоефективності;</p> <p>Проекти у рамках програми LIFE², а саме: стандартні проекти (Standard Action Projects, SAPs), спрямовані на пом'якшення та адаптацію до зміни клімату;</p> <p>гранти (LIFE Action Grants), спрямовані на перехід на чисту енергію.</p> <p>В рамках проектів можуть реалізовуватися:</p> <p>заходи зі скорочення викидів парникових газів у секторах, які не охоплені Системою торгівлі викидами ЄС, включаючи скорочення використання озоноруйнівних речовин і фторованих парникових газів;</p> <p>збільшення виробництва та використання відновлюваної енергії та підвищення енергоефективності;</p> <p>збільшення частки громадського електричного транспорту;</p> <p>впровадження сучасних інструментів та рішень для кліматичної та енергетичної адаптації³, у тому числі енергоефективні рішення для будівель;</p>

² з базою даних проектів, співфінансування котрих здійснюється в рамках програми ЄС LIFE, можна ознайомитися за посиланням: <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/index.cfm>.

³ Більше інформації див. на вебпорталі Європейського екологічного агентства [Climate-ADAPT](https://climate-adapt.eu), Інструмент з підтримки адаптації (Adaptation Support Tool).

<p>1</p> <p>прийняття регіональних та місцевих стратегій адаптації до зміни клімату, включення питань адаптації до зміни клімату до інших регіональних та місцевих стратегій (стратегії регіонального розвитку, стратегії розвитку територіальних громад) та планів заходів з їх реалізації, а також до програм економічного і соціального розвитку областей, районів, міст;</p> <p>прийняття плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату, у відповідності до Закону України «Про енергетичну ефективність»;</p> <p>прийняття місцевих енергетичних планів;</p> <p>прийняття програм комплексного відновлення області, територіальної громади (її частини) та внесення змін до них, з урахуванням цілей та завдань кліматичної політики.</p>	<p>2</p> <p>природоорієнтовані рішення в управлінні землями, лісами, морським узбережжям і морськими районами. До прикладів заходів, що спрямовані на пом'якшення зміни клімату, належать: будівництво енергоефективних будівель з нульовим енергоспоживанням; використання у будівництві використання перероблених будівельних матеріалів; планування (зонування) населених пунктів за принципами сталості мобільності (скорочення відстаней для щоденних подорожей на автотранспорті); організація у населених пунктах зон із низьким рівнем викидів; заохочення до користування електромобілями/ електричного громадського транспорту, розвиток відновлюваних джерел енергії, виробництво енергії з відходів та інших локальних джерел; збільшення площі зелених насаджень у населених пунктах, а також іншої зеленої інфраструктури за межами населених пунктів.</p> <p>До прикладів заходів з адаптації до зміни клімату належать: планування (зонування) територій з урахуванням високих ризиків затоплення/ підтоплення, а в прибережних зонах - штормів. Приклади заходів з адаптації, пов'язаних зі збереженням, відновленням і раціональним використанням вод, земель, родючого шару ґрунту, наведені у напрямі «Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах».</p>
<p>Напрямок 2: Запобігання промисловому забрудненню та охорона атмосферного повітря</p> <p>Зменшення забруднення атмосферного повітря населених пунктів;</p> <p>зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від промисловості;</p> <p>впровадження сучасних технологій очищення промислових викидів;</p> <p>впровадження НДТМ за галузями промисловості;</p> <p>організація інвентаризації джерел викидів у регіоні;</p>	<p>Установлення (будівництво, реконструкція) газоочисних установок для очищення організованих промислових викидів від діоксиду сірки, оксидів азоту, речовин у вигляді суспендованих твердих частинок та інших забруднюючих речовин: установок для сухого очищення від пилу (пилоосаджуючі камери; пиловловлювачі (інерційні, вихрові, димососи-пиловловлювачі або ін.); циклоні; фільтри (волоконні, тканинні, зернисті, керамічні), повітряні фільтри, фільтри тонкого очищення); установок мокрого очищення газів (мокрі золотловлювачі, скрубери Вентури); установок очищення від аерозолів (сухі та мокрі електрофільтри, фільтри-тумановловлювачі (волоконні, сіткові), сітчасті бризковловлювачі); абсорбційного, адсорбційного, каталітичного очищення від газів;</p>

1	2
<p>організація інвентаризації джерел забруднення довкілля, що виникли внаслідок російської збройної агресії;</p> <p>організація заходів з ліквідації екологічних наслідків промислових аварій, викликаних російською збройною агресією, у регіоні;</p> <p>прийняття планів поліпшення якості атмосферного повітря, короткострокових планів дій для зон та агломерацій, де концентрації забруднюючих речовин перевищують граничні рівні/цільові показники, та реалізація заходів, передбачених планами; створення каталогу та переліку пріоритетних підприємств, що залишилися без власника або перебувають у власності держави, для організації процесу їх закриття/ ліквідації та подальшої рекультивації забрудненої території їхніх проммайданчиків;</p> <p>підготовка пропозицій щодо необхідного поетапного зниження обсягів викидів забруднюючих речовин суб'єктами господарювання, а також тривалості кожного етапу, з метою досягнення нормативів якості атмосферного повітря населених пунктів;</p> <p>збільшення частки пасажироперевезень та вантажоперевезень залізницею, що зменшить навантаження на автотранспорт;</p> <p>модернізувати громадський транспорт і переводити його на електричний (трамвай, тролейбуси, тролейбуси з автономним ходом).</p>	<p>впровадження інших технологій зменшення промислових викидів від стаціонарних джерел, наприклад: удосконалення технологічних процесів, розробка технологічних регламентів, спрямованих на зниження викидів забруднюючих речовин за рахунок модифікації технологічного процесу; встановлення спеціальних резервуарів, що зменшують викиди при зберіганні, укріптів / щитів та вентиляційних систем над конвеєрами, бункерами та іншими неорганізованими джерелами викидів; механічні, хімічні та біохімічні способи зменшення викидів від ставків-відстійників тощо;</p> <p>впровадження систем автоматизованого та безперервного виробничого контролю (моніторингу) промислових викидів на підприємствах;</p> <p>заходи із забезпечення екомодернізації великих спалювальних установок у регіоні, у тому числі впровадження НДТМ;</p> <p>заходи з екомодернізації інших промислових підприємств, у тому числі впровадження НДТМ;</p> <p>інші заходи зі зменшення забруднення атмосферного повітря: попередження несанкціонованого спалювання речовин (листя, сільськогосподарських залишків, сміття та відходів тощо), заходи з подолання пилоутворення від неорганізованих промислових, сільськогосподарських та інших джерел викидів;</p> <p>будівництво (реконструкція) необхідних споруд для очищення стічних вод, що утворюються в промисловості, систем водопостачання з замкнутими циклами (з поверненням стічних вод після їх очищення), оборотних систем виробничого водопостачання, систем послідовного і повторного використання води на промислових підприємствах, а також інші заходи відповідно до Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147;</p> <p>створення умов та можливостей для розвитку еко-індустріальних парків;</p> <p>картування місць незаконних скидів, джерел забруднення водних об'єктів, вжиття заходів з їх ліквідації;</p> <p>ліквідація хвостосховищ, ставків-накопичувачів фільтрату полігонів та інших довгострокових джерел забруднення поверхневих і ґрунтових вод;</p> <p>модернізація та проектування очисних споруд, дренажних та каналізаційних систем, з метою мінімізування негативного впливу скидання побутових стоків у водні об'єкти та їх забруднення поверхневим стоком;</p> <p>заходи з охорони, запобігання розорюваності, незаконній забудові, забрудненню і засміченню охоронних зон та заплавлених об'єктів, що мають подвійне значення – дотримання доброго екологічного стану вод та зниження ризиків і вразливості, пов'язаних зі зміною клімату.</p>

І	2
<p>Розроблення і прийняття регіонального плану управління відходами, а також забезпечення оцінки ефективності його впровадження;</p> <p>організація збирання відходів, утворених внаслідок бойових дій, які зберігаються в не пристосованих для цього місцях, та стимулювання переробки та утилізації відходів, що утворилися внаслідок бойових дій;</p> <p>розбудова інфраструктури управління твердими побутовими відходами відповідно до нового законодавства та регіонального плану управління відходами;</p> <p>відновлення пошкоджених та розбудова нових об'єктів інфраструктури управління відходами, з метою збільшення рівня переробки та утилізації відходів, забезпечення їх екологічно безпечного захоронення, досягнення цільових показників з управління побутовими відходами;</p> <p>досягнення екологічної безпеки на об'єктах поводження з неприємними для використання пестицидами;</p> <p>забезпечення екологічної безпеки на об'єктах управління іншими небезпечними відходами;</p> <p>забезпечення планування і створення (будівництва) об'єктів оброблення відходів у</p>	<p>Напрямок 3: Ефективне управління відходами</p> <p>Упровадження новітніх технологій з утилізації та видалення твердих побутових відходів, зі зменшення обсягів їх захоронення на полігонах;</p> <p>заходи з екологічної модернізації при відновленні пошкоджених (зруйнованих) об'єктів управління відходами;</p> <p>заходи зі створення об'єктів збирання, заготівлі, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини;</p> <p>заходи з планування, будівництва, реконструкції (модернізації) об'єктів управління відходами з метою збільшення обсягів перероблення, утилізації побутових та інших відходів, екологічно безпечного захоронення побутових відходів;</p> <p>заходи з планування, будівництва, реконструкції об'єктів управління небезпечними відходами з метою підвищення рівня екологічної та хімічної безпеки;</p> <p>проєктування та будівництво у регіоні підприємств з перероблення специфічних в відходів (пневматичні шини, інше);</p> <p>заходи з визначення, оцінки та обліку безхазайних відходів (відходів, власник яких не встановлений, виявлених за межами населених пунктів), несанкціонованих сміттєзвалищ, сміттєзвалищ, що не відповідають вимогам законодавства, їх ліквідації (збирання, перевезення, оброблення, утилізації).</p>

1	2
<p>рамках співробітництва територіальних громад;</p> <p>забезпечення обліку та ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ, сміттєзвалищ, що не відповідають вимогам законодавства, та відходів, власник яких не встановлений;</p> <p>запровадження у населених пунктах роздільного збирання відходів, що призведе до повторного використання та перероблення;</p> <p>забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки та зниження рівня соціальної напруги під час експлуатації об'єктів поводження з відходами;</p> <p>залучення інвестицій у сферу поводження з відходами (управління відходами) з метою створення сучасної інфраструктури поводження з відходами;</p> <p>запровадження найкращих практик 3 оброблення відходів;</p> <p>збільшення обсягів збирання (заготівлі), відновлення, рециклінгу та утилізації відходів як вторинної сировини;</p> <p>зменшення обсягів захоронення відходів на полігонах;</p> <p>прийняття регіональних планів забезпечення хімічної безпеки;</p> <p>забезпечення дотримання законодавства у сфері забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією шляхом забезпечення реалізації заходів визначених планом заходів з реалізації Концепції підвищення рівня хімічної безпеки до 2026 р.,</p>	<p>Заходи з підвищення хімічної безпеки:</p> <p>розроблення та впровадження безпечних технологій виготовлення нових хімічних речовин, знешкодження небезпечних відходів;</p> <p>удосконалення державної системи моніторингу забруднення довкілля хімічними речовинами, створення системи постійного спостереження за підприємствами хімічної промисловості як екологічно небезпечними об'єктами;</p> <p>науково-технічне забезпечення з питань забезпечення хімічної безпеки: підтримка робіт з розробки і впровадження нових технологій, методів (наприклад, з оцінки ризиків, моделювання та прогнозування аварійних ситуацій); оснащення контрольно-аналітичних лабораторій; інше;</p> <p>екологічне відновлення території промислового об'єкта(ів), що становить підвищену екологічну небезпеку;</p> <p>проведення навчання працівників органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, які відповідають за провадження діяльності у сфері поводження з хімічними речовинами, за спеціальними короткостроковими програмами підвищення кваліфікації;</p> <p>організація конференцій та засідань за круглим столом, присвячених тематиці управління хімічною безпекою та хімічними речовинами.</p>

<p>1</p> <p>а також виконання інших заходів щодо запобігання та зменшення небезпечного впливу хімічних речовин на довкілля;</p> <p>забезпечення проведення професійних навчань з підвищення кваліфікації фахівців у сфері забезпечення хімічної безпеки та управління хімічною продукцією;</p> <p>підвищення поінформованості населення щодо вимог хімічної безпеки та управління хімічною продукцією;</p> <p>мінімізація екологічних ризиків шляхом забезпечення належного рівня екологічної безпеки та умов життєдіяльності населення, а також прогнозування масштабів можливого хімічного забруднення в разі виникнення хімічних інцидентів на об'єктах хімічної промисловості, розташованих на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці;</p> <p>забезпечення управління хімічними речовинами з урахуванням передових міжнародних практик.</p>	<p>2</p>
<p>Напрямок 4: Збалансоване використання природних ресурсів у регіонах</p>	
<p>Організація інвентаризації деградованих, малопродуктивних, техногенно забруднених, порушених земель, в т.ч. пошкоджених внаслідок російської збройної агресії;</p> <p>забезпечення охорони та захисту земель від ерозії, селів, підтоплення, заболювання;</p>	<p>Заходи з консервації, відновлення та рекультивації земель, в тому числі таких, що постраждали внаслідок російської збройної агресії, горіння нафтопродуктів, пожеж та інших природних і техногенних впливів;</p> <p>будівництво та реконструкція протиерозійних, протизсувних гідротехнічних споруд з метою захисту земель від деградації, а також захисту від шкідливої дії вод;</p> <p>заходи з відродження (ревіталізації) малих річок;</p>

І	2
<p>вторинного заселення, переосушення, уцілення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;</p> <p>забезпечення здійснення консервації, рекультивації, відновлення земель (у тому числі тих, що постраждали внаслідок російської збройної агресії) з метою захисту земель та ґрунтів від деградації, відновлення стану довкілля та збалансування ландшафтів у регіоні;</p> <p>забезпечення проведення землеустрою для рекультивації і консервації порушених/деградованих земель (у т.ч. земель, що постраждали внаслідок російської збройної агресії);</p> <p>забезпечення еколого-економічного аналізу доцільності здійснення осушувальних меліоративних заходів у регіоні, з урахуванням зміни клімату та адаптації до цих змін;</p> <p>реалізація заходів з відновлення малих річок і водно-болотних угідь, а також заходів з водозбереження;</p> <p>забезпечення відновлення степових, лучних, водно-болотних та інших антропогенно змінених природних ландшафтів, створення і відновлення сіножатей та пасовищ;</p> <p>забезпечення відтворення лісів, створення нових та реконструкції існуючих полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень на деградованих, малопродуктивних</p>	<p>заходи зі збереження та відновлення водно-болотних угідь, в тому числі на підставі позитивного світового наукового і практичного досвіду;</p> <p>заходи з облаштування маршрутів та інфраструктури для екологічно дружнього туризму та рекреації на природі;</p> <p>заходи з інвентаризації замінованих територій і забруднених земель, розмінування та очищення територій та земель;</p> <p>інвентаризація джерел забруднення земель, що виникли внаслідок російської збройної агресії;</p> <p>заходи зі збереження та відновлення здатності ґрунтів поглинати та утримувати вуглець (захист родючого шару ґрунтів, зменшення використання агрохімікатів, зменшення частки орних площ та механічної оранки ґрунту, консервація земель тощо);</p> <p>реконструкція або ліквідація фільтруючих накопичувачів стічних вод з метою відвернення чи припинення забруднення підземних і поверхневих вод.</p> <p>заходи, що мають багатопільове призначення – збереження та раціональне використання земель та вод, а також адаптацію до зміни клімату:</p> <p>природоорієнтовані рішення в управлінні землями, лісами, морським узбережжям і морськими районами;</p> <p>будівництво ефективних дренажних систем (систем зовнішньої каналізації) для відведення поверхневих стічних вод, що утворюються під час екстремальних злив;</p> <p>будівництво споруд (каналізаційних систем, ін.) для ефективного та економічного збирання, очищення та використання вод поверхневого стоку (дощових та ін.) у системах водопостачання.</p>

1	2
<p>та ерозійнонебезпечних землях і вздовж поверхневих водних об'єктів;</p> <p>забезпечення заходів щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель за напрямками: підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах, відновлення і стале використання торфовищ, а також відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель;</p> <p>визначення безпечних умов скидання шахтних, кар'єрних і рудникових вод, дренажних вод у водні об'єкти, повернення супутньо-пластових вод нафтогазових родовищ до підземних горизонтів, для підприємств, які відкачують шахтні, кар'єрні та рудникові води під час видобування корисних копалин, експлуатують дренажні системи або добувають нафту і газ;</p> <p>розвиток екологічно дружнього і зеленого туризму та рекреації у регіоні (без шкоди для довкілля).</p>	
<p>Напрямок 5: Збереження і відновлення біорізноманіття та природних екосистем, розвиток природоохоронних територій та об'єктів</p> <p>Підвищення ефективності системи управління у регіоні природно-заповідним фондом місцевого значення, а також загальнодержавного значення без спеціальних адміністрацій;</p> <p>забезпечення інвентаризації шкоди і втраг природно-заповідного фонду та інших природоохоронних територій в межах регіону</p>	<p>Заходи з ренатуралізації природних територій, пошкоджених (зруйнованих) внаслідок російської збройної агресії, та відновлення дикої природи регіону;</p> <p>роботи зі створення та розширення туристичної, рекреаційної, інформаційної та іншої інфраструктури природоохоронних територій у регіоні;</p> <p>заходи зі створення регіональних центрів реабілітації та порятунку диких тварин;</p> <p>заходи із планування та створення екодуків (біопереходів);</p> <p>заходи з розроблення регіональних ландшафтних програм, з метою впровадження ландшафтного планування у планування і розвитку території та збалансування ландшафтів (структури земель) у регіоні;</p>

1	2
<p>внаслідок російської збройної агресії; реалізація пілотних проектів для відновлення в межах природно-заповідного фонду екосистем, порушених внаслідок російської збройної агресії;</p> <p>сприяння створенню у регіоні території природно-заповідного фонду, які відповідають кращим європейським практикам;</p> <p>розширення площі природно-заповідного фонду шляхом включення консервованих земель;</p> <p>забезпечення здійснення на регіональному рівні моніторингу природоохоронного статусу видів флори і фауни та типів природних оселищ, що охороняються на європейському рівні;</p> <p>реалізація пілотних проектів з ландшафтного планування на територіях, які зазнали руйнувань внаслідок російської збройної агресії, на підставі затверджених Міндовкілля методичних рекомендацій;</p> <p>забезпечення інтеграції відомостей про природно-заповідний фонд, схеми екологічної мережі, інші природоохоронні території до Державного земельного кадастру, а також усіх видів проєктної документації при здійсненні землеустрою на регіональному рівні (відповідно до ЗУ Про екологічну мережу України, «Про ПЗФ»);</p> <p>розроблення та виконання регіональних схем та програм розвитку екомережі, з дотриманням принципів проєктування екомережі відповідно до законодавства, а також</p>	<p>заходи, спрямовані на охорону, збереження, невиснажливе використання об'єктів рослинного світу, зокрема:</p> <p>охорону та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, а також тих, що підпадають під дію міжнародних договорів; охорону природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, інших об'єктів рослинного світу, що підлягають особливій охороні на території Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя;</p> <p>збереження умов місцезростання дикорослих рослин і природних рослинних угруповань;</p> <p>науково обґрунтоване невиснажливе використання природних рослинних ресурсів;</p> <p>заходи, спрямовані на охорону, збереження, невиснажливе використання об'єктів тваринного світу, у т. ч. охорону та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів;</p> <p>затвердження переліків видів тварин, які підлягають особливій охороні на території регіону;</p> <p>заходи із поводження з інвазійними чужорідними видами тваринного і рослинного світу, запобігання їх проникненню в природне середовище України та недопущення негативних наслідків у разі їх випадкового проникнення;</p> <p>заходи із поводження з генетично модифікованими організмами;</p> <p>роботи з формування та розбудови екологічної мережі, у т.ч. розроблення і затвердження регіональних та місцевих схем формування екомережі, включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екомережі;</p> <p>заходи із розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду;</p> <p>заходи із землеустрою територій та об'єктів природно-заповідного фонду та встановлення в натурі (на місцевості) їхніх меж;</p> <p>заходи із охорони, збереження та відновлення водно-болотних угідь міжнародного значення;</p> <p>заходи з формування та управління Смарагдовою мережею;</p> <p>заходи з охорони та захисту об'єктів рослинного світу від пожеж;</p> <p>заходи з регулювання поширення та чисельності дикорослих рослин і використання їх запасів з урахуванням інтересів охорони здоров'я населення.</p>

1	2
<p>проведення необхідних для цього наукових досліджень;</p> <p>сприяння і забезпечення землеустрою земель природно-заповідного фонду;</p> <p>запобігання негативному впливу господарської діяльності на рослинний і тваринний світ;</p> <p>забезпечення державного обліку, ведення кадастру та моніторингу рослинного і тваринного світу.</p>	
<p>Інтеграція екологічної складової до планованої діяльності, а також документів державного планування, в тому числі пов'язаних з повоєнним відновленням та відбудовою регіону, шляхом проведення стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля (забезпечення ефективності процедур стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля);</p> <p>розрахунок потреб на ліквідацію забруднення та іншого порушення довкілля, спричиненого у регіоні внаслідок російської збройної агресії;</p> <p>забезпечення (сприяння) проведення аудиту збитків, завданих інфраструктурі державного моніторингу довкілля внаслідок російської збройної агресії, визначення потреб відновлення;</p> <p>відновлення інфраструктури державної системи моніторингу довкілля, що постраждала внаслідок російської збройної агресії, та реалізація пілотних проектів;</p>	<p>Напрямок 6: Ефективне управління у сфері охорони довкілля та природокористування</p> <p>Заходи з організації та проведення інвентаризації та оцінки шкоди та збитків, заподіяних довкіллю та природоохоронній галузі внаслідок російської збройної агресії, а також потреб на відновлення довкілля; заходи із забезпечення ефективності процедур стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля, в тому числі щодо повоєнного відновлення та відбудови регіону (окрім виключень, визначених законом);</p> <p>заходи з екологічної просвіти та інформування суспільства у регіоні, з метою забезпечення сталого розвитку;</p> <p>заходи з організації і проведення аудиту та відновлення інфраструктури державної системи моніторингу довкілля, що постраждала внаслідок російської збройної агресії, її модернізації, розбудови та цифровізації;</p> <p>цифровізація електронних послуг (сервісів) у сфері захисту навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів;</p> <p>заходи із забезпечення ефективного інформування громадськості щодо видачі промисловим та іншим підприємствам документів дозвільного характеру у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів та доступу громадськості до екологічної інформації про вплив на довкілля, спричинений промисловими та іншими установками, заходи з виконання інших вимог Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля;</p> <p>проведення навчання працівників органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування в інтересах державної екологічної політики і збалансованого (сталого) розвитку, охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів;</p>

1	2
<p>забезпечення цифровізації природоохоронної галузі на регіональному рівні;</p> <p>модернізація та розбудова мереж спостережень, лабораторій державної системи моніторингу довкілля;</p> <p>оцінка викликів і загроз сталому розвитку регіону, зумовлених російською збройною агресією;</p> <p>впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості;</p> <p>вивчення впливу бойових дій на стан екосистем, в тому числі лісових, стан популяції тварин, вплив мінного забруднення на екосистему.</p>	<p>організація конференцій та засідань за круглим столом, присвячених галузевій тематиці.</p>

ПРИКЛАДИ ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ
та цільових показників виконання регіональної програми з охорони довкілля

Категорії стратегічних цілей	Приклади очікуваних результатів (за цілями)	Приклади показників виконання
I У сфері кліматичної політики	2 інтегровано кліматичні цілі та відповідні заходи у галузі господарської та іншої діяльності, секторальні політики; у повосенне відновлення інтегровано цілі, дії та заходи Європейської зеленої угоди;	3 Розроблено регіональний (місцевий) план з кліматичної адаптації (місцеві енергетичні плани, інші документи державного планування у сфері кліматичної політики на регіональному рівні); розроблено та реалізовано проекти у сфері пом'якшення зміни клімату (у відповідності до національно визначеного внеску України); реалізовано проекти із адаптації до зміни клімату у регіоні, населених пунктах або за галузями господарської діяльності (сільське господарство, водне господарство тощо); включено питання кліматичної політики до регіональних стратегій (інших програмних документів на регіональному рівні); розроблено та реалізовано комплексні програми/ проекти відновлення на регіональному рівні з урахуванням оцінки ризиків та вразливості до зміни клімату; реалізовано заходи з кліматичної адаптації, підвищення кліматичної стійкості населених пунктів і територій, у кількостях (обсягах виконаних робіт, площі охоплених заходами територій або чисельності населення) порівняно з базовим періодом (до початку виконання Програми); обсяги викидів парникових газів у відсотках від рівня 1990 року, обсяги скорочення викидів або збільшення поглинання парникових газів у порівнянні з іншим базовим періодом (до початку виконання Програми), тони CO ₂ -екв.

1	2	3
<p>У сфері запобігання промислового забрудненню та охорони атмосферного повітря</p>	<p>Промислове забруднення атмосферного повітря, вод, земель скорочено до рівнів, визначених у Програмі;</p> <p>досягнуто нормативної якості атмосферного повітря у населених пунктах;</p> <p>промислові об'єкти, що характеризуються високими та середніми ризиками настання негативних наслідків для довкілля (високим і середнім ступенями екологічного ризику), приведено в екологічно безпечний стан;</p>	<p>Обсяги очікуваного скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, у розрізі окремих промислових об'єктів, а також в цілому від усіх джерел викидів на відповідній території (у порівнянні з базовим періодом до початку виконання Програми), т/рік;</p> <p>кількість виконаних природоохоронних заходів відповідно до дозвільних/ програмних документів, у регіоні (у порівнянні із загальною кількістю заходів, визначених у документах дозвільного характеру, або із базовим періодом до початку виконання Програми);</p> <p>кількість новостворених об'єктів (установок), на яких впроваджено НДТМ або інші технології зменшення промислового забруднення (газоочисні установки, установки з очищення стічних вод тощо), у розрізі галузей, у порівнянні з базовим періодом;</p> <p>кількість об'єктів (установок), на яких впроваджено автоматизований та безперервний виробничий контроль (моніторинг) промислових викидів;</p> <p>затверджено плани поліпшення якості атмосферного повітря;</p> <p>підготовлено звіти про інвентаризацію джерел викидів на відповідній території;</p> <p>визначено перелік (створено каталог) промислових об'єктів, що потребують приведення в екологічно безпечний стан (закриття/ліквідації з подальшою рекультивацією техногенно забрудненої території або інше);</p> <p>кількість діючих індустріальних парків, у яких реалізовано перехід (впроваджено підходи) до еко-індустріальних парків.</p>
<p>У сфері управління побутовими та небезпечними відходами</p>	<p>Запроваджено сучасну інфраструктуру управління відходами;</p> <p>створено (модернізовано) об'єкти інфраструктури управління відходами;</p>	<p>Прийнято регіональний план управління відходами;</p> <p>кількість об'єктів інфраструктури управління відходами, що збудовано або реконструйовано, з них: заводів з оброблення побутових відходів, оброблення небезпечних відходів, станцій компостування біовідходів, сучасних полігонів ТПВ, сміттесортувальних ліній;</p> <p>частка перероблення та утилізації побутових відходів (від загального обсягу утворення відходів), у порівнянні з базовим періодом;</p> <p>обсяги роздільного збирання, сортування, перероблення, утилізації небезпечних відходів, у тонах в рік, а також у відсотках у порівнянні з базовим періодом (до початку виконання Програми);</p> <p>скорочення обсягів захоронення побутових відходів на полігонах, у тонах в рік та у відсотках, у порівнянні з базовим періодом;</p>

1	2	3
У сфері раціонального використання та охорони природних ресурсів	У сфері хімічної безпеки: упроваджено сталу систему управління хімічними речовинами (на рівні окремих промислових об'єктів або на регіональному рівні)	<p>площа несанкціонованих звалищ відходів, звалищ, що не відповідають вимогам законодавства або завершили свій період експлуатації, щодо яких проведено екологічно безпечну рекультивацію (або що були ліквідовані);</p> <p>кількість проведених заходів з обліку безхазайних відходів та несанкціонованих сміттєзвалищ; обсяги безхазайних відходів, що були ліквідовані.</p> <p>У сфері хімічної безпеки:</p> <p>кількість реалізованих відповідно до повноважень місцевих органів виконавчої влади заходів, визначених Концепцією підвищення рівня хімічної безпеки, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1571-р, та Планом заходів з реалізації Концепції, у порівнянні з базовим періодом (до початку виконання Програми);</p> <p>кількість об'єктів у регіоні, щодо яких реалізовано заходи з підвищення хімічної безпеки.</p>
У сфері охорони природних ресурсів	Покращено екологічний стан масивів поверхневих вод, визначених у Програмі; досягнуто нульового рівня деградації земель та ґрунтів, порушені і техногенно деградовані землі приведені в екологічно безпечний стан (на території, визначених у Програмі); ліквідовано техногенне забруднення земель і ґрунтів (водних об'єктів), що виникло внаслідок російської збройної агресії та викликаних нею небезпечних подій у регіоні.	<p>Реалізовано проекти з метою охорони, раціонального використання та відновлення земель, покращення їх якісного стану та екологічної стійкості, відновлення від наслідків війни, кількість проектів та їхні техніко-економічні кількісні показники (обсяги реалізації);</p> <p>реалізовано проекти з метою охорони, раціонального використання та відновлення екологічного стану водних об'єктів (масивів поверхневих і підземних вод);</p> <p>реалізовано заходи (проекти), спрямовані на: ревіталізацію (оздоровлення) річок, водойм та водно-болотних угідь; будівництво, відновлення та модернізацію гідротехнічних, протиерозійних, інших споруд з метою захисту довкілля, охорони вод та земель, запобігання шкідливій дії вод, деградації земель, кількість реалізованих заходів (проектів) та їхні техніко-економічні кількісні показники (обсяги реалізації);</p> <p>реалізовано проекти (заходи), спрямовані на стале управління землями та водами з метою адаптації до зміни клімату;</p> <p>інтегровано до документів державного планування заходи, спрямовані на охорону, відновлення і збалансоване використання природних ресурсів (земель, водних об'єктів), а також на адаптацію землекористування до зміни клімату та на ліквідацію наслідків російської збройної агресії для земель та водних об'єктів у регіоні;</p> <p>частка орних земель (ріллі) у структурі земельних угідь на регіональному рівні;</p> <p>частка техногенно деградованих земель у структурі земельних угідь на регіональному рівні (у порівнянні з базовим періодом до початку виконання Програми);</p>

1	2	3
<p>У сфері збереження біорізноманіття та управління природоохоронними територіями</p>	<p>Створено туристичні об'єкти з урахуванням потенціалу природно-заповідного фонду та інших природоохоронних територій;</p> <p>побудовано об'єкти, спрямовані на забезпечення охорони тваринного світу (екодуки, регіональні центри реабілітації тварин тощо);</p> <p>приведено у відповідність до кращих європейських практик природоохоронні території;</p> <p>збільшено площу природно-заповідного фонду та інших природоохоронних територій до цільових показників, підвищено цілісність (зв'язність) цих територій;</p> <p>інтегровано до Державного земельного кадастру відомості про природно-заповідний фонд у повній мірі, з метою забезпечення правового статусу його земель.</p>	<p>площа земель, екологічний стан яких покращено, та їх частка від загальної площі техногенно деградованих земель у регіоні;</p> <p>площа водних об'єктів (включаючи підземні), екологічний стан яких покращено, та їх частка від загальної площі водних об'єктів у поганому (дуже поганому) стані у регіоні;</p> <p>Реалізовано проекти (з відновлення екосистем природно-заповідного фонду, зі збереження та відновлення об'єктів рослинного або тваринного світу, з ландшафтного планування), кількість проектів та їхні техніко-економічні обсяги;</p> <p>площі та частка, на які збільшено площу природно-заповідного фонду;</p> <p>збільшено ступінь зв'язності між територіями природно-заповідного фонду та іншими ключовими територіями за рахунок розширення екомережі;</p> <p>кількість реалізованих заходів (прийнятих і реалізованих планів дій), спрямованих на збереження видів, занесених до Червоної книги України, або включених до переліків видів, що підлягають особливій охороні відповідно до міжнародних договорів України, а також на території регіону;</p> <p>кількісні показники щодо збільшення площі та цілісності природно-заповідного фонду, екологічної мережі, інших природоохоронних територій на суходолі та в акваторії Чорного та Азовського морів; відсоток площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду від загальної площі регіону (області, району); відсоток площі територій екомережі від загальної площі регіону (області, району); кількість територій та об'єктів, включених до переліків територій та об'єктів екологічної мережі; інше;</p> <p>кількість та найменування виконаних заходів, спрямованих на ефективне управління та наближення до світових стандартів природно-заповідного фонду та інших природоохоронних територій;</p> <p>кількість та найменування територій та об'єктів природно-заповідного фонду, щодо яких планується внесення меж в натуру (внесення до Державного земельного кадастру).</p>

1	2	3
<p>У сфері державного управління природоохороною галуззю</p>	<p>Запроваджено електронні послуги; підвищено якість і прозорість надання адміністративних послуг; отримано фізичними та юридичними особами високоякісних та доступних адміністративних послуг за зручними та зрозумілими процедурами; перехід до професійної, добросовісної, політично нейтральної державної служби</p>	<p>Забезпечено функціонування відповідних інформаційних систем; створено (розміщено в Інтернеті) бази даних; галузеві, регіональні, місцеві документи державного планування (у тому числі спрямовані на повоєнне відновлення та відбудову, окрім виключень, визначених законом), до яких інтегровано цілі, завдання та заходи державної екологічної (кліматичної) політики (з використанням інструменту стратегічної екологічної оцінки); кількість проектів повоєнного відновлення та відбудови (окрім виключень, визначених законом), до яких інтегровано заходи з охорони довкілля (з використанням інструменту оцінки впливу на довкілля); кількість реалізованих заходів (проектів) з відновлення та розширення системи моніторингу довкілля; кількість спрощених процедур надання адміністративних послуг, одиниць; запроваджено систему моніторингу та оцінки якості надання адміністративних послуг; частка державних службовців, які пройшли навчання щодо нових засад здійснення адміністративної процедури, відсотків загальної кількості державних службовців, які потребують такого навчання; частка державних службовців, які підвищили кваліфікацію, відсотків загальної кількості державних службовців; кількісні показники щодо заходів з цифровізації даних, інформації та послуг у галузі; кількісні показники щодо заходів з екологічного інформування населення, екологічної освіти та підвищення кваліфікації.</p>

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

виконання

(найменування Програми)

№ з/п	Найменування завдання	Найменування показників виконання завдання	Одиниця виміру	Вихідні дані до початку виконання Програми	Значення показників, які необхідно досягнути					
					усього	У тому числі за роками				
					20__	20__	20__			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ

тис. грн.

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	I етап виконання Програми				II етап (__ рр.)	III етап (20__ - 20__ роки)	Всього витрат на виконання Програми
	__ рік	__ рік	__ рік	__ рік			
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг ресурсів всього, в тому числі:							
державний бюджет							
обласний бюджет							
районні бюджети та бюджети територіальних громад							
кошти з небюджетних джерел							

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ про програму ЄС LIFE – Програма дій з довкілля та клімату

Програма ЄС LIFE (Програма дій з довкілля та клімату) – це фінансовий інструмент ЄС спрямований на захист довкілля та кліматичні заходи.

Мета програми - сприяти переходу до сталої, циркулярної, енергоефективної, заснованої на відновлюваних джерелах енергії, кліматично нейтральної та стійкої економіки з метою захисту, відновлення та покращення якості довкілля, включаючи покращення якості повітря, води та ґрунту, а також відновлення біорізноманіття та подолання деградації природних екосистем.

Програма ЄС LIFE включає у себе чотири підпрограми:

- охорона природи та біорізноманіття, що спрямована на реалізацію положень директив ЄС про збереження природного середовища існування, дикої флори та фауни, про захист диких птахів, а також на підтримку мережі природоохоронних територій;
- циркулярна економіка та якість життя, у тому числі реалізація заходів, спрямованих на покращення якості повітря, ефективне управління відходами та водними ресурсами; зменшення використання небезпечних речовин, зниження шуму;
- пом'якшення адаптації до зміни клімату;
- перехід до чистої енергії, в тому числі заходи з енергоефективності та виробництво енергії з відновлюваних джерел.

В рамках програми періодично оголошується подача заявок (проектних пропозицій). Проектні пропозиції можуть подаватися органами влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності.

Кошти на реалізацію проектів надаються на умовах співфінансування (від 60 до 95% усіх фінансових потреб на реалізацію проекту, залежно від типу проекту) та на конкурсній основі. Заявки оцінюються незалежними експертами на основі ключових показників ефективності, які планується досягти в рамках реалізації запропонованих проектів. Додаткову інформацію можна знайти у посібниках до кожного типу проектів.

Тривалість реалізації проектів коливається звичайно в межах 3-5 років, але може сягати і 10 років.

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ щодо Стратегії біорізноманіття ЄС до 2030 року

У травні 2020 року Європейська Комісія презентувала, природоохоронний документ «Стратегію біорізноманіття ЄС до 2030 року: Повернення природи у наше життя» (далі — Стратегія). З ним вона звернулася до Європарламенту та низки ключових міждержавних інституцій Європейського Союзу.

Стратегія містить конкретні зобов'язання та дії, які мають бути виконані на території ЄС до 2030 року. Документ покликаний досягнути глобальних цілей, поставлених Європейською Зеленою Угодою та Рамковою конвенцією ООН з охорони біорізноманіття, а в деяких питаннях — і перевершити їх. Країни ЄС прагнуть не лише зберегти на існуючому рівні біорізноманіття та сукупність екосистемних послуг, що надаються природними комплексами, а й стати протягом найближчого десятиліття світовим лідером зі збереження та відновлення природи, подаючи приклад іншим країнам.

План відновлення природи ЄС — це низка конкретних зобов'язань та дій щодо відновлення деградованих екосистем у ЄС до 2030 року та їх стійкого управління, а саме:

захистити щонайменше 30% сухопутної території ЄС та 30% морської акваторії ЄС та інтегрувати екологічні коридори, як частину справжньої Трансєвропейської екомережі;

суворо охороняти щонайменше третину природоохоронних територій ЄС, включати всі первинні ліси та праліси, що залишились в ЄС;

здійснювати ефективний менеджмент всіма територіями, що знаходяться під охороною, визначаючи чіткі цілі та заходи щодо збереження, а також відслідковувати їх належним чином;

юридичні обов'язкові цілі ЄС з відновлення природи, які мають бути запропоновані у 2021 році, підлягають проведенню оцінки впливу. До 2030 року будуть відновлені значні території деградованих екосистем та екосистем які депонують вуглець: природні оселища та види не демонструватимуть погіршення тенденції та статусу збереження: і принаймні 30% видів матимуть сприятливий статус збереження або, принаймні будуть демонструвати позитивну тенденцію;

зниження чисельності природних запилювачів припиниться;

використання хімічних пестицидів та ризики від них знизяться на 50%, а використання більш небезпечних пестицидів — на 50%;

щонайменше 10% сільськогосподарських територій вкриті ландшафтами з високим біорізноманіттям;

щонайменше 25% сільськогосподарських угідь використовуються для органічного землеробства і застосування агроекологічних практик значно збільшилось;

в ЄС висаджено три мільярда нових дерев у повній відповідності до екологічних принципів;

значний прогрес досягнуто у відновленні територій із забрудненими ґрунтами;

відновлено щонайменше 25000 км вільноплинних річок;

на 50% зменшиться кількість охоронюваних видів, які потерпають від інвазійних чужорідних видів;

втрати поживних речовин з добрив зменшиться на 50% що призводить до скорочення використання добрив щонайменше на 20%;

міста з населенням не менше 20000 жителів мають амбітні Плани міського озеленення;

жодні хімічні пестициди не використовуються у чутливих районах, таких як міські зелені зони ЄС;

негативний вплив на чужорідні види та природні оселища, в тому числі на глибоководному морському дні, через риболовлю та видобувні діяльність суттєво зменшений для досягнення належного екологічного стану;

обічний прилов видів ліквідується або зменшується до рівня, який дозволяє відновлення і збереження популяцій.
